

Grindareglur endurskoðast

Oddagrein

LEYGARDAGIN doyði stór grind í Miðvági og grindin kom sjálvandi væl við hjá fólki eftir grindaneyð í út við tvey ár. Miðvingar og vágamenn sum heild eru tiltiknir góðir grindamenn. Men hesaferð gekst illa í hond við drápinum. Tað miseydnadist at fáa alla grindina at gera landgongd, og síðan gekk alt, sum kundi ganga galið, galið. Endin gjørdist, at drápið, sum í Miðvági vanliga tekur 15-20 minuttir, vardi í umleið 3 tímar. Eftir hvat frættist, var alt ein ruðuleiki og drápið gjørdist ein plága fyri hvalir eins og grindamenn. Hvalirnir vóru at enda so strongdir, at nógvir fóru til botns uttan at verða skornir á háls og spurningurin er, um tvøst av slíkum hvali yvirhøvur er heilsugóður matur. Afturat hesum kemur, at talan bart út sagt var um dýrplágari av einum slagi, ið ikki má koma fyri í mentaðari tíð.

HVAT, ið gekk galið, vita vit ikki, men alt bendir á, at vágin sjálv er broytt av havnagerðini tey seinastu mongu árin. Tá grindin ikki fektst at gera landgongd, royndu menn at fáa hana aftur til havs, sum síður hevur verið nú rættiliga leingi. Hetta læt seg tíværra ikki gera og nógv verður gitt um orsökarnar til hetta fyrbrigdið. Grindin fektst hvørki upp á land ella til havs, hóast grindamenn gjørdur teirra ítarsta. Síðan var einki at gera uttan at geva boð um at høgga, draga og skera á háls og hetta gjørdist orsakað av náttúruviðurskiptunum júst har, grindin var, sera trupult – har var heilt einfalt ov djúpt.

UNDIR slíkum viðurskiptum tykist tað, sum galdandi grindareglur eru ov stívrnar. Tað átti at verið øllum púra greitt, at í tí løtu eitt grindadráp miseydnast og tað heldur ikki eydnast at reka grindina aftur í havið, so má grindin avlívast á skjótasta og minst pinufulla hátt. Vit eiga tí sum skjótast at endurskoða grindareglurnar, soleiðis at grindaformenn og sýslumenn fáa heimildir at víkja frá ávisum reglum í grindalóg og reglugerð. Hugsad verður um eitt nú at høgga frá báti, tá menn, sum í hesum føri í Miðvági, ikki grynna. Hugsad verður eitt nú um, at tað undir heilt serstokum umstøðum eigur at verða loyvt ávisum av sýslumanninum tilnevndum grindamonnum at stinga o.s.fr. Hetta krevur eina ávísu skipan og broyttan hugsunarhátt, men slíkum tiltøkum slepst neyvan undan, um vit í framtíðini skulu sleppa undan slíkum sorgarleiki, sum grindadrápið leygardagin í Miðvági var.

Sosíalurín

Lesarabrøv

Forfjónaða orðið

At lýsingarorðið menningartarnaður kom at troðka øll hini norðini burtur, kom mær ikki til hugs, tá vit stríddust at finna eitt fakorð fyri psykisk utviklingshæmmede hjá dønum, sum norðmenn so stavaðu øðrvísi, og psykisk utvecklingsstörða hjá sviium, finnum og álendinum. Norrøna felagið Psykisk Utvecklinghemning skorði á og vildi hava føroyingar at koma við fakorði, eins og slendingar høvdu funnið sítt proskaheftur í teirra máli.

Lýsingarorðið menningartarnaður varð smíðað í sjevtiárum. Hetta er eitt av teimum torføru orðunum, ið ikki so væl tolar at verða brúkt upp í saman uttan at týngja um málið. Og ikki betri um, at annað orð skuldi nýtast uppi, skuldi tað lýsa støðuna, summi av okkara samfelagsborgarum eru í.

Tað er nú soleiðis, at eitt og hvørt tungumál er sett saman av orðum, sum fólkið nýtir sum amboð fyri at samskifta hvørt við annan. Og so kunnu vera nógv orð fyri sama hugtaki, kanska við einum lítlum frá-

viki í merkingini. Hetta er spennandi, og jú fleiri orðini eru, ið merkja tað sama, ríkar og fjølbroyttari er málið, tað gevur fleiri møguleikar og ger, at málið ikki verður so stívt.

Nú ein dagin bar útvarpið tíðindini, at JAVNI á aðalfundi hevði viðtikið at fitta og snøgga orðið evnaveikur ikki skuldi nýtast meira. Tað kundi ljóða, sum var hetta illavorduð orð, sum limir felagsins ikki vildu kennast við. Men hvussu kunnu vit hvør sær og við aðalfundarsamtaki fara at taka orð burtur úr málinum?

Vælsignaðu tit, sum sita við ábyrgd í hesum felag, takið ikki amboðini úr hondunum á tykkara egnum limum. Løttsøgd orð, um tey eru til taks í málinum, eru amboð, tey brúka at lýsa ta støðu, tey eru í.

Sum limur í Javna og sum lærari hjá lesiveikum og toromum næmingum kann eg siga frá, at tað er ómetaliga nógv vert at kunna velja tey stytstu og lættastu orðini bæði í talu og skrift. Brekið hjá teimum, sum eru sálárliga menningartarnað, er mangan tað, at tey eru illa før fyri at tosa týðuliga og

reint og enn minni at skriva long og torføru orð so rætt. Næmingar eru ikki heilt sørir, um teir ikki stava orðið menningartarnaður rætt, ikki duga at byta tað sundur í stavilsir og ikki duga at siga orðið við so nógvum tungum hjáljóðum.

Tað hevur verið sagt, at tey sálárliga menningartarnaðu sjálv hava biðið um at sleppa undan orðinum evnaveik. Eg veit, at vit skulu lurta eftir teimum, sum duga at siga sína hugsan í orðum. Men vit mugu eisini hugsa um tey, sum eru so darvað í síni talu, at tey ikki megna at nýta hetta torføra orð um seg sjálfan. Og hevur nakar málsliga rættleitt tey fáu og biðið eisini tey hugsa um hini, ið eru verri fyri og tigandi góðtaka, tí tey ikki eru før fyri at seta orð á sína hugsan?

Men hvør sigur, at heitið sálárliga menningartarnaður skal standa einsamalt, tá so nógv onnur orð lýsa ta serstöðu, nógv av okkara egnum eru komin í, uttan at tað er nógur skomm, og uttan at tey sjálv hava valt at koma í hesa støðu.

Og fyri ikki at sama orð verður júkað upp í saman í

fjølmiðlum, ella mann og mann ímillum, so skulu her verða nevnd nógur orð, ið enn eru livandi í málinum, og sum við smáum frávikum merkja tað sama:

Andaliga ófullfær, andveik, evnaveik, seinment, tornom, býtt, retarderað, handikappað, brekað. Tað eru fleiri við, og einki forborgið er í tí at nýta hesi orð hvørt um annað. Men av øllum hesum orðum dámar mær so nógv best orðið evnaveik. Tað er snøgt orð, lætt at siga og skriva, lýsir væl støðuna og verjir væl tey, ið evnaveik eru, tí kennir tú teg veikan so ella so, kemur ein hjálpanði og stuðlandi hond mangan væl við.

Nei, ikki fá meg til at forfjóna hetta fitta orðið, ið væl verjir um dóttur mína og onnur við henni, og hvat dugur er í tí at forfjóna orð og fáa onnur torføru at brúka uttan hógv?

Tað hava onnur lond roynt undan okkum, og ivasamt er, hvussu tað hevur hepnast.

 Hoyvík 29. juni 1996
 Helena Samuelsen

Missur nú eingin teksting er

Undir stubbanum *hinvegin* í Dimmu nú ein dagin stóð so branegjald, at fáur man fara at sakna tekstingina í Sjónvápinum. Pennin átti Hilmar Jan. Helst heldur maðurin sína egna skrivning vera so ótrúliga, at vit leggja eftir á eini mentalari orgasmu. Sum til dømis, tá vit lesa ítróttarstubbarnar hansara. Sjálvur fari eg at sakna føroyskar undirtekstir, og út frá einum málvarðveitandi sjónarmiði, er hon sera týðningarmikil. Rættast varð at givið teimum meiri pening, so fleiri filmar blivu tekststær og tekstarnir fingur nakad gyltir fyri árbeiðið. Hetta geldur ikki bara teksting, men eisini yvirhøvur føroyskar sendingar í SVF, og harafturat peningajáttan til bókaútgávur av ymskum slag við meira. Nú eingir tekstir verða á føroyskum, fara vit úr vananum at lesa føroyskt, og málið hevur mist øki.

Á donskum rópa tey fyrbrigdið *domænetab*. Slík minking av virkisøkinum hjá føroyskum er vanda-mikil, og er ikki neyðugt at greina tað út í æsir. Hon fer helst at vísa seg upur aftur meira seinni her hjá okkum, um oljan verður veruleiki, tí málið á pallum og í frálundavinnuni verður helst enskt. Aftur ein (komandi) minking í virkisøkinum hjá føroyskum.

Viðvíkjandi spurninginum um teksting av sjónvarpsfilmum, so kundi eg hugsad mær at fingið eitt boð frá Málnevndini. Ja, eg meira at siga meini, at hon skuldi lagt trýst á myndugleikarnar, ikki bara vevja eina tjúkkja æðudýnu um seg. Stunga høvdið í sandin, ella siga eins og sprittarin, »at flöskan ikki loypur á«.

Málnevndin hevur her eitt ítrókiligt evni at taka upp til viðgerðar, serliga út frá spurninginum um ókis-minking hjá málinum. Tað hevur týðning at økja um tað málsliga korpusið hjá einum máli. Talan er um slíkt sum týðingar, skaldskap, bókasøvn, teknimyndarøðir, filmstekting í sjónvarpi og biografum og mangt annað. Slík korpusplanlegging kostar, men hon styrkir livsseggið hjá málinum, serliga í hesum døgum, so alt samskiptið við umheimin er vaksandi.

eitt nú við Interneti og fylgissveinasjónvarpi, tí samstundis sum slíkt veks-ur, økist vandin fyri máldeyða.

Tað nyttar lívið at tosa um serføroyska mentan uttan at vilja játta tann neyðuga pen-

ingin; at vilja verja og varðveita føroyskt, men samstundis slóða fyri minkandi virkisøki. Ein hin vílasti vegin fram til at loyva serl. enskum framlat.

h. p. petersen

**VIT GREIÐA ALLA
VØRUKOYRING
FLYTING** **ÚRFØROYUM
TILFØROYA**

 Vit hava Flytikassar,
 Goymslu og
 KAPPINGARFØRAR PRÍSIR
 TILBOÐ verða givin

HP-TRADING
Tlf. 17272

Kvinnuhúsið

Ráðgevingin hjá Kvinnuhúsinum er opin hvørt hóskvöld frá kl. 19.00-21.00, innngongd hjá KFUM, Oman Pisuvarða 2, ella á tlf. 17200.

Kvinnuhúsið er opið gerandiðag frá kl. 10.00-16.30. Telefonin, 17200, svarar hvønn dag frá kl. 10.00 fyrrapart til kl. 7.00 á morgni.